

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти
Національної академії педагогічних наук України
доктору педагогічних наук, професору,
член-кореспонденту НАПН України
С. А. Калашніковій,
01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Бобрицької Валентини Іванівни

про дисертацію Жихорської Оксани Володимирівни «**Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах неформальної та інформальної освіти**», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. В умовах інтеграції системи вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти постає вимога до змістових, процедурних, організаційних змін в освітньому процесі вищої школи. Відтак суттєво підвищуються вимоги до рівня професіоналізму навчально-допоміжного персоналу, його знань, навичок, інших компетентностей задля належного виконання функціональних обов'язків у нових умовах. З огляду на те, що повноти та цілісності підготовки навчально-допоміжного персоналу можна досягти у процесі інтеграції неформальної та інформальної освіти шляхом їх взаємодії, взаємопроникнення і розширення можливостей, тема дисертації О.В. Жихорської є актуальною й своєчасною.

Актуальність дослідження О.В. Жихорської підтверджується також тим, що воно виконувалося відповідно до тематичного плану наукових досліджень Київського національного університету імені Тараса Шевченка з теми «Розвиток цілісної особистості в контексті соціальних змін: соціальні, психологічні та педагогічні аспекти» (0114U003481). Слід зазначити, що тему дисертації О.В. Жихорської затверджено вченою радою факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол від 16 жовтня 2014 р. № 3) та узгоджено у міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол від 23 грудня 2014 р. № 9).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами дослідження, здійсненого дисертанткою, і загалом не викликають сумніву.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (380 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації – 355 сторінок, обсяг основного тексту – 195 сторінок. Робота містить 18 таблиць і 21 рисунок. Визнаємо те, що зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки. Інформативними є Додатки дисертації (всього 13), які презентують допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації здобувачки.

Характеризуючи структуру наукового дослідження О.В. Жихорської, зазначимо, що вона відповідає визначеній меті й завданням дослідження.

Обґрунтованими є обрані дисертанткою методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння та класифікація загальнонаукової і спеціальної педагогічної та психологічної літератури, нормативно-законодавчих документів; аналіз, систематизація, порівняння, узагальнення посадових обов'язків навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу та досвіду практичної діяльності, опитування експертів; анкетування, пряме і непряме спостереження, бесіда, опитування, інтерв'ювання, самоаналіз, аналіз результатів діяльності та результатів навчання; моделювання; педагогічний експеримент; методи математичної статистики; узагальнення, абстрагування та прогнозування.

Беззаперечним науковим здобутком О.В. Жихорської є те, що їй вдалося уперше у вітчизняній педагогічній науці на основі міждисциплінарного підходу розробити та теоретично обґрунтувати модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти, яка складається з цільового, змістового, організаційно-процесуального та оцінювально-результативного блоків; визначити критерії (когнітивний, функціональний, особистісний) та відповідні їм показники, рівні (достатній, середній, низький) сформованості професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу; виявити організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу (забезпечення інтеграції неформальної та інформальної освіти; етапність формування професійної компетентності в сукупності її компонентів; побудова навчання з орієнтацією

на особливості професійної діяльності; забезпечення науково-методичного та інформаційного супроводу; індивідуалізація процесу навчання); визначити поняття «професійна компетентність навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу», обґрунтувати її зміст і структурні компоненти (змістовий, операційно-діяльнісний, особистісно-мотиваційний).

На особливу увагу, на нашу думку, заслуговує практичне значення дисертаційного дослідження О.В. Жихорської, яке полягає у тому, що авторська модель і розроблений дисертанткою методичний супровід формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти (методичні рекомендації, програми курсів підвищення кваліфікації) можуть бути використані у процесі підготовки, адаптації, професійного розвитку навчально-допоміжного персоналу вищих навчальних закладів.

Принагідно відзначаємо вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Так, аналіз змісту дисертації О.В. Жихорської дав змогу виявити, у вступі було обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію і впровадження результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу» дисертанткою охарактеризовано основні поняття формування професійної компетентності фахівців, проаналізовано наукові підходи до тлумачення цих понять, розкрито сутність інтеграції неформальної та інформальної освіти у підготовці навчально-допоміжного персоналу, визначено особливості професійної діяльності та професійного самовдосконалення навчально-допоміжного персоналу.

Аналіз тексту другого розділу «Обґрунтування моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу» дав змогу з'ясувати, що авторкою було розглянуто загальну методику проведення дослідження, розкрито структуру професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, проаналізовано результати констатувального етапу педагогічного експерименту, визначено організаційно-педагогічні умови, розроблено й обґрунтовано модель формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу.

Вивчення змісту третього розділу «Експериментальна перевірка ефективності моделі формування професійної компетентності навчально-

допоміжного персоналу вищого навчального закладу» дало змогу з'ясувати, що здобувачкою на високому науковому рівні схарактеризовано етапи реалізації процесу формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу, проаналізовано та узагальнено результати експериментальної перевірки моделі формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу.

Аналіз, систематизація та узагальнення джерельної основи з проблеми дослідження, а також результати експериментальної роботи дали змогу О.В. Жихорській дійти загальних висновків, визначити подальші напрями досліджень.

Разом із тим, *вважаємо, що:*

1. У Вступі до роботи, розглядаючи актуальність теми дослідження, дослідниця, на нашу думку, цілком правильно підійшла до визначення суперечностей, притаманних традиційній системі забезпечення освітнього процесу у вищому навчальному закладі, детально схарактеризувавши характер, причини й шляхи їх подолання. Проте в тексті роботи доречно було б, на нашу думку, обґрунтувати, як подолання суперечностей впливає на підвищення ефективності формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

2. На нашу думку, визначення в якості цільової настанови дисертаційної роботи теоретичного обґрунтування й експериментальної перевірки *моделі* формування досліджуваного феномену дещо звужує вказівку на об'єктне й предметне поле дослідження, адже розроблена авторкою модель більшою мірою виконує інструментальне, а не цільове призначення.

3. Робота значно виграла б, якби у підрозділі 1.2 «Інтеграція неформальної та інформальної освіти у підготовці навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу» було б детальніше проаналізовано різні підходи зарубіжних і вітчизняних авторів до визначення поняття «неформальної освіти» та «інформальної освіти», погляди вчених на їх інтеграцію в контексті визначених завдань дослідження.

4. Більшій переконливості й доказовості дослідженню, на нашу думку, додало б те, якби у програмах курсів підвищення кваліфікації навчально-допоміжного персоналу (Додатки Ж, И) було б надано більшої уваги підготовці старших лаборантів і лаборантів навчальних лабораторій до виконання функціональних обов'язків.

5. Потребують додаткового пояснення деякі положення, викладені у дисертації. Так, на стор. 70 роботи зазначено, що для учасників експериментальної групи проводилися лекції і тренінг «Самоосвітня діяльність навчально-допоміжного персоналу», семінар «Нормативні документи вищого навчального закладу та реалізація Перехідних і Прикінцевих положень Закону України «Про вищу освіту» (2014)». Проте в основному тексті дисертації та додатках зміст цих занять, методи та засоби навчання не розкрито повною мірою, недостатньо представлено й опис технології проведення тренінгу.

6. Вважаємо, що зміст роботи значно поліпшився б, якщо б у дисертації було висвітлено зарубіжний досвід формування професійної компетентності персоналу вищих навчальних закладів, який виконує допоміжні та обслуговуючі функції в організації освітнього процесу. Варто було б передбачити такий напрям дослідження серед перспектив наукових пошуків автора (стор. 16 автореф., стор. 195 дис.).

Однак, висловлені побажання не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження О.В. Жихорської.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Вірогідність одержаних авторкою наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані О.В. Жихорською результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та визначеній меті.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня: міжнародного та всеукраїнського.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, а 12 публікацій, з них: 5 статей – у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук, одне з яких індексується у Index Copernicus Master List та CEJSH; 1 стаття – у зарубіжному виданні (Угорщина); дві статті – в інших виданнях; три тези, одні методичні рекомендації, з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та відповідають встановленим вимогам до кандидатських дисертацій.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про наукову й професійну зрілість автора.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»

Дисертаційна робота Оксани Володимирівни Жихорської є завершеною, оригінальною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для теорії та методики професійної освіти. На підставі виконаних досліджень і розробок авторкою розв'язано важливі теоретичні і методичні завдання, а саме теоретично обґрунтовано й експериментальній перевірено ефективність формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах інтеграції неформальної та інформальної освіти.

Дисертація О. В. Жихорської «Формування професійної компетентності навчально-допоміжного персоналу вищого навчального закладу в умовах неформальної та інформальної освіти», заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (пп. 9, 11, 12, 13), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), паспорту спеціальності, а її автор – Оксана Володимирівна Жихорська – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної філософії,
філософії освіти та освітньої політики
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова

